24.9.2020

Asia: Komission tiedonanto Pellolta pöytään -strategiasta (Farm to Fork) 20.5.2020

1. Keskeiset huomiot

Sitra kiittää mahdollisuudesta lausua Komission tiedonannosta Pellolta pöytään -strategiasta. Sitran lausunnon keskeiset huomiot on koottu alle.

- Kestävä ruokajärjestelmä edellyttää muutoksia ruokaketjun kaikissa osissa, alkutuotannosta materiaalien uudelleenkäyttöön.
- Siirtyminen kasvipohjaisempaan ruokavalioon on tehokas tapa vähentää ruokajärjestelmän aiheuttamia negatiivisia ympäristö- ja terveysvaikutuksia.
- Sitra kannattaa komission ehdotusta sitovista tavoitteista ruokahävikin vähentämiseksi koko Euroopan unionissa.
- Sääntely ja kannusteet tulee ohjata niin, että ne samanaikaisesti lisäävät maatalouden kannattavuutta ja edistävät kestävää ruokajärjestelmää.

2. Sitran lausunto

Eurooppa ja maailma kamppailevat globaalin terveyskriisin keskellä. Samaan aikaan ilmaston kuumeneminen[1] ja luontokato etenevät huolestuttavaa vauhtia. Tuoreen selvityksen mukaan[2] ekosysteemien romahdus voidaan vielä välttää, jos teemme kahdeksan globaalia korjausliikettä. Näistä kolme kytkeytyy ruokaan, joten siirtymä kestävään ruokajärjestelmään on välttämätön.

Euroopan komission esitys Pellolta pöytään -strategiasta on tärkeä avaus, jonka avulla voimme parantaa ruokajärjestelmän kestävyyttä Euroopassa. Kestävä ruokajärjestelmä edellyttää muutoksia ruokaketjun kaikissa eri osissa, alkutuotannosta materiaalien uudelleenkäyttöön. On hyvä, että komissio tarkastelee strategiaa uudelleen viimeistään vuoden 2023 puolivälissä ja arvioi sen riittävyyttä.

Kestävät kulutustottumukset tukevat terveyttä ja ympäristöä

Maatalous ja maankäytön muutokset aiheuttavat 16–27 prosenttia globaaleista ilmastopäästöistä[3]. EU:n päästöistä maatalous kattaa noin 10 prosenttia, kun maankäytön päästöjä ei huomioida. Lähes 70 prosenttia näistä päästöistä on peräisin eläinalalta, ja lähes 70 prosenttia EU:n koko maatalousmaasta käytetään eläintuotantoon. Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteiden täyttäminen vaatii globaalien päästöjen leikkaamista nopeasti ja tehokkaasti.

Kuten komission esityksessä todetaan, nykyiset elintarvikkeiden kulutustottumukset ovat kestämättömiä sekä terveyden että ympäristön kannalta. Nykyisellään

[1] IPCC (2018): Global Warming of 1.5°C. Summary for Policymakers.
[2] Biodiversity Outlook 5, sivut 164–167.
[3] IPCC (2019): Summary for Policymakers. Julkaisussa: Climate Change and Land: an IPCC special report on climate change, desertification, land degradation, sustainable land management, food security, and greenhouse gas fluxes in terrestrial ecosystems. Sivu 13. “Emissions within farm gate and from agricultural land expansion contributing to the global food system represent 16–27% of total anthropogenic emissions (medium confidence).”

24.9.2020

elintarvikkeiden kulutustottumukset jäävät ravitsemussuosituksista selvästi sekä EU:ssa että Suomessa[4]. **Siirtyminen kasvipohjaisempaan ruokavalioon on tehokas tapa[5] vähentää ruokajärjestelmän aiheuttamia haitallisia ympäristö- ja terveysvaikutuksia**.

RuokaMinimi-hankkeen mukaan **ruokavalion ilmastovaikutusta Suomessa voidaan vähentää 30–40 %** ruokavaliota muuttamalla ja pitämällä huolta peltojen hiilivarastosta. Ilmastohyötyjen tavoittaminen edellyttää kuitenkin lihan kulutuksen vähentämistä vähintään kolmannekseen keskimääräisessä ruokavaliossa.[6]

Kulutustottumusten ohjaamiseksi kestävämmälle uralle Sitra kannattaa kuluttajille suunnattua **selkeää tiedottamista** sekä kestäviin valintoihin ohjaavien **merkintöjen käyttöönottoa**, kestävien **julkisten ruokahankintojen** edistämistä sekä kestävää elintarvikejärjestelmää tukevia **taloudellisia ohjauskeinoja**.

Kuten komissio esityksessään toteaa, EU:n verojärjestelmillä olisi pyrittävä varmistamaan, että eri **elintarvikkeiden hinnat vastaavat niiden todellisia kustannuksia**, jotka liittyvät rajallisten luonnonvarojen käyttöön, saastumiseen, kasvihuonekaasupäästöihin ja muihin ulkoisiin ympäristövaikutuksiin.

Kiertotalous lisää ruokajärjestelmän kestävyyttä ja tehokkuutta

Ruokahävikkiä syntyy ruokajärjestelmän kaikissa osissa[7]. Sitra yhtyy komission näkemykseen, jonka mukaan hävikin estäminen on edellytys ruokajärjestelmän kestävyydelle. Sitra kannattaa komission ehdotusta **sitovista tavoitteista ruokahävikin vähentämiseksi** koko Euroopan unionissa. Ruokahävikin välttäminen säästää rahaa ja leikkaa ilmastopäästöjä[8]. Digitalisaatio mahdollistaa jo nyt lukuisia ratkaisuita, joilla ruokajätettä on mahdollista vähentää[9].

Sitra yhtyy myös komission huomioon siitä, että **biopohjainen kiertotalous tarjoaa viljelijöille vielä suurelta osin hyödyntämätöntä potentiaalia**. Suomalaisilla maatiloilla on käytössään lukuisia kiertotaloutta edistäviä ratkaisuja[10], jotka vähentävät maatalouden ympäristövaikutusta. Kannattavia ratkaisuja ovat esimerkiksi lannan jakeistus, alus-, kerääjä- ja palkokasvien viljely sekä maatilojen välinen yhteistyö. Kyseisiä ratkaisuja voidaan skaalata käyttöön EU:n tasolla.

Kestävät ratkaisut tarjoavat Suomen maataloudelle suuria mahdollisuuksia

Sitra kannustaa Suomea tarttumaan entistä vahvemmin kestävän elintarvikejärjestelmän merkittäviin taloudellisiin mahdollisuuksiin. Elintarvikemarkkinoilla on meneillään suuri murros, josta olemme nähneet jo lukuisia

[4] FinRavinto2017-tutkimuksen mukaan kasviksia, hedelmiä ja marjoja söi 500 gramman päivittäisen suosituksen mukaan vain 14 % miehistä ja 22 % naisista. Punaisen ja prosessoidun lihan käyttösuositus, enintään 500 grammaa viikossa, ylittyi 79 %:lla miehistä ja 26 %:lla naisista. Lähde: Liisa Valsta, Niina Kaartinen, Heli Tapanainen, Satu Männistö ja Katri Sääksjärvi, (toim.). Ravitsemus Suomessa – FinRavinto 2017 -tutkimus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 12/2018.
[5] Sitra (2019): 1,5 asteen elämäntavat. Miten voimme pienentää hiilijalanjälkemme ilmastotavoitteiden mukaiseksi?
[6] Saarinen, Merja ym. (2019): Ruokavaliomuutoksen vaikutukset ja muutosta tukevat politiikkayhdistelmät. RuokaMinimi-hankkeen loppuraportti. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:47. Sivu 121.
[7] Ruokahävikin määrä suhteessa läpivirtaavaan ruokaan on RuokaMinimi-hankkeen loppuraportin mukaan Suomessa karkeasti arvioituna alkutuotannossa 2 %, teollisuudessa 3 %, kaupoissa 2 %, ravitsemispalveluissa 20 % ja kotitalouksissa 6 % (Silvennoinen ym. 2012, Hartikainen ym. 2014). Sivu 11.
[8] Sitra (2019): Nordic Green to Scale for Cities and Communities. Sivut 81–88.
[9] Esimerkiksi mobiilisovellukset ResQ ja Karma pyrkivät vähentämään ravintoloiden ruokahävikkiä.
[10] Luke (2019): Maatilojen kiertotaloutta edistävät ratkaisut.

24.9.2020

merkkejä. Kotimaiset kasviperäiset tuotteet herättävät kiinnostusta markkinoilla, ja esimerkiksi kauran kasvanut kysyntä näkyy selvästi suomalaisten kulutuksessa[11]. Uudet innovaatiot, kuten ruuan tuotanto ilman perinteistä maataloutta[12], kehittyvät jatkuvasti. On arvioitu, että vaihtoehtoiset proteiinit voivat seuraavien kymmenen vuoden aikana kattaa noin kymmenesosan lihateollisuuden nykyisistä markkinoista.[13] Trendi näkyy myös valtioiden elvytystoimissa: esimerkiksi Ranska aikoo osana elvytystä ohjata 100 miljoonaa euroa kasvipohjaisten proteiinien kehittämiseen[14].

EU:n ja Suomen tulee olla vahvasti mukana alan murroksessa ja tukea sen kehitystä. Maatalouden harjoittajat ovat avainasemassa ympäristöhaasteiden ratkaisijoina. Tämä edellyttää sitä, että yhteiskunnan sääntely ja kannusteet suunnataan tukemaan kestävän ruokajärjestelmän kehittämistä.

Sitra yhtyy Suomen kantaan, jonka mukaan **ravinteiden kierrätys on tärkeää ja mineraalilannoitteiden käyttöä tulee vähentää hallitusti**. Suomessa toimii jo useita yrityksiä[15], joiden avulla ravinteiden kierrätystä voidaan merkittävästi tehostaa. Lisäksi uudistava viljely tukee mineraalilannoitteiden käytön vähentämistä.

Ruuan vaikutukset ulottuvat EU:n ulkopuolelle

On tärkeää, että **kuluttajat tuntevat nykyistä paremmin kuluttamiensa elintarvikkeiden ympäristökuorman** Euroopan unionin alueella ja sen ulkopuolella. Sitra kannustaa EU:ta täydentämään politiikkaansa toimilla, joilla autetaan tiukentamaan vaatimuksia maailmanlaajuisesti. Näin vältetään kestämättömien käytäntöjen ulkoistaminen ja vienti.

Lisäksi on kannatettavaa, että komissio esittää vuonna 2021 lainsäädäntöehdotuksen ja muita toimenpiteitä, joilla **vältetään tai minimoidaan metsäkatoon tai metsien tilan heikkenemiseen** liittyvien tuotteiden saattaminen EU:n markkinoille.

Helsingissä 24.9.2020,

Mari Pantsar
Johtaja

Sitran visiona on Suomi, joka menestyy kestävän hyvinvoinnin edelläkävijänä sosiaalisessa, taloudellisessa ja ekologisessa ulottuvuudessa. Suomen menestys tulevaisuudessa riippuu keskeisesti kyvystämme vastata sekä globaalin talouden että ilmasto- ja kestävyyskriisin haasteisiin. Menestyminen edellyttää yhteiskunnan uudistumiskykyä ja -halua. Hiilineutraali kiertotalous rakentaa yhteiskuntaa, jossa hyvinvointi ei perustu ylikulutukseen tai fossiilisiin polttoaineisiin.

[11] Luke (2020): Mitä Suomessa syötiin 2019?
[12] Esimerkiksi suomalaisyritys Solar Foods tuottaa proteiinia ilmasta ja vedestä sähkön avulla.
[13] Barclays (2019): Carving up the alternative meat market.
[14] Ministère de l'agriculture et de l'alimentacion (2019): Plan de relance: 1,2 milliard d'euros dédiés au volet transition agricole, alimentation et forêt pour préparer l'agriculture de demain. 3.9.2020.
[15] Esimerkiksi Sitran laatiman Kiertotalouden kiinnostavimmat -listan SFTec, Metener, Soilfood ja Aquazone.

24.9.2020

LIITE 1: Kestävä ruokajärjestelmä

